

Çeviri Yazılar / *Translations*

Açık Erişim ve Yayıncılık Değerlendirme Kriterleri*

Criteria for Open Access and Publishing

Çev.: Burcu Balaban **, Sönmez Çelik ***, Gültekin Gürdal ****, İlkey Holt *****

Öz

Bu makale DOAJ'ın tarihsel gelişimi ve bugünkü durumuna ilişkin genel bir değerlendirme sunmaktadır. Makalede DOAJ tarihine kısaca değinildikten sonra DOAJ'ın açık erişim, fikri mülkiyet hakları ve kuşku uyandıran yayıncılarla ilgili politikaları detaylı biçimde anlatılmaktadır. Makalenin büyük bir kısmını, DOAJ'ın açık erişim dergi değerlendirme sürecinde yeni belirlenen değerlendirme kriterlerinin nasıl kullanıldığına ilişkin açıklamalar ve DOAJ Seal'ı nitelendirmek için seçilen yedi yeni değerlendirme kriterinin arkasında yatan gerekçeler oluşturmaktadır. Son bölüm, DOAJ'ın yakında akademisyen ve yayıncılara sunacağı veri tabanı arama ve üst veri yükleme ile ilgili genişletilmiş seçeneklere ayrılmıştır. Sonuç, daha güçlü bir platform ve daha istikrarlı bir veri tabanı sunan, yükleme ve üst verinin derlenebilmesi için gelişmiş hizmetlere izin veren yenilenmiş bir DOAJ'dır.

Anahtar Sözcükler: Bilgi bilim; iletişim ağları; veri tabanları; insan-bilgisayar-etkileşimi; üst veri; açık erişim yayıncılık; BOAI tanımlamaları; kuşku uyandıran yayıncılar; DOAJ kriterleri; DOAJ SEAL; lisanslama ve telif hakkı; DOAJ API; creative commons; iyi yayıncılık uygulamaları.

* Olijhoek, T., Bjørnshauge, L. ve Mitchell, D. (2015). Criteria for open access and publishing. ScienceOpen Research, (8 s.) makalesinin çevirisidir. Makalenin orijinali için bkz. <https://www.scienceopen.com/document?id=85a98041-8734-4a43-b6eb-ff5903f3ae96>; <http://dx.doi.org/10.14293/S2199-1006.1.SOR-EDU.AMHUHV.v1> ayrıca bkz. <https://goo.gl/0s59Gs>
Translation of the article entitled Criteria for open access and publishing by T., Bjørnshauge, L. and Mitchell, D. (2015). ScienceOpen Research. (8 p.).

** Dr., Kütüphaneci. e-posta: burcubulutburcu@gmail.com

Dr., Librarian

*** Müdür, Doğu Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi. e-posta: scelik@dogus.edu.tr

Director, Doğu University Library and Documentation Center

**** Daire Başkanı, İYTE Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı. e-posta: gultekingurdal@iyte.edu.tr

Director, Izmir Institute of Technology Library

***** Bilgi Yönetimi Danışmanı. e-posta: ilkayholt@gmail.com

Information Management Consultant

Abstract

This article gives an overview of the history and current status of the DOAJ. After a brief historical overview, DOAJ policies regarding open access, intellectual property rights and questionable publishers are explained in detail. The larger part of this article is a much requested explanation on how DOAJ uses its new set of criteria for the evaluation of open access journals and the rationale behind choosing the seven extra criteria that qualify for the DOAJ Seal. A final section is devoted to the extended possibilities that DOAJ will be offering shortly to scholars and publishers for searching the database and for uploading metadata. The result is a renewed DOAJ that offers a more robust platform, a more stable database and enhanced services to allow the upload and collection of metadata.

Keywords: *Information and library science; communication networks; databases; human-computer-interaction; metadata; open access publishing; BOAI definitions; questionable publishers; DOAJ criteria; DOAJ SEAL; licensing and copyright; DOAJ API; creative commons; best publishing practice.*

Giriş

Yayın Etiği Komisyonu, Açık Erişim Dergiler Dizini, Bilimsel Açık Erişim Yayıncıları Derneği ve Dünya Tıp Editörleri Derneği, orijinali 2013 yılında “Bilimsel Yayıncılıkta Şeffaflık ve En İyi Uygulama Prensipleri” adıyla basılan ortak bildirelerini Haziran 2015’te güncellemişlerdir (DOAJ, 2015a). Bunlar, büyük ölçüde DOAJ’a (Directory of Open Access Journals - Açık Erişim Dergiler Dizini) dergi kabulünde kullanılan değerlendirme kriterlerinden türetilen genişletilmiş, güncellenmiş ve Mart 2014 itibarıyla uygulamaya konulmuş prensiplerdir (Adams, 2015).

Buna ek olarak, Science Europe’un 50 üyesi, bu yıl Nisan ayında (Science Europe, 2015) yayınlanan bir bildirmede, Açık Erişim alanında yapılan çalışmalara ödeme yapan/destek sağlayan yayıncılara yönelik olarak dört yeni ilkeye vurgu yapmıştır. Birinci ilke, desteklenecek dergilerin DOAJ, Web of Science, Scopus ya da PubMed’de listelenme zorunluluğudur. İkinci ilke, DOAJ’ın, DOAJ Seal (DOAJ Onaylı) için kullandığı bir değerlendirme kriterine karşılık gelmektedir. Yani yazarlar yayınlarının telif haklarına herhangi bir sınırlama olmaksızın sahip olmalıdır. Her iki bildirme de 2003 yılında kaliteli açık erişim dergilere dizinleme ve erişim hizmeti sunma hedefi ile uzun bir yola çıkan DOAJ için önemli kilometre taşları olmuştur.

Bilimsel yayınlara açık erişim, gelişip olgunlaşmıştır ve DOAJ aracılığı ile açık erişim, araştırma yayıncılığının merkezine her zamankinden daha fazla yerleşmiştir. DOAJ’ın 2012 yılının sonunda yenilenen platformunun tanıtılmasından sonra, veri tabanının bu kadar kısa sürede değişmesinin ve olgunlaşmasının kabullenilmesi oldukça güçlü. DOAJ işlevsellik, veri kalitesi ve standartlaşma konularında önemli atılımlarda bulunmuştur. DOAJ, teknik ortağı Cottage Labs ile birlikte, sahip olduğu tecrübeyi kullanarak yürüttüğü 13’ten fazla büyük ve çok büyük geliştirme projesine sahiptir. Büyük ölçekli üç proje de şu halde devam etmektedir. Her bir projeye, üyelerinden ve sponsorlarından gelen bağışlarla fon sağlanmaktadır. Bununla birlikte, devam etmekte olan projelerden iki tanesi çok önemlidir ve faydalı olacaktır (Ayıklama yapmak gibi ihtiyaçlar üzerine başlatılan platform taşıma, DOAJ’a geniş ve karmaşık proje geliştirme imkânları sunmakla birlikte söz konusu iki projenin istikrarını sağlayacak, gelecekte olabilecek değişikliklerden etkilenmesini önleyecek ve kapasite geliştirmeye imkân sunacaktır).

DOAJ’ın Kısa Tarihi (Stenson, 2011)

DOAJ’a dergi kabulü için belirlenen değerlendirme kriterleri, ilk zamanlar, bugünkü kadar katı değildi. Orijinal başvuru formu, DOAJ için çalışan bir hakemin derginin çevrimiçi olduğunu anlamasına, iletişime geçilecek bir kişi bulmasına ve dergiyle ilgili araştırma yapılmasına imkân verecek temel bilgileri yansıtmaktaydı. İlk formda sadece altı soru yer almaktaydı ve eğer

başvurunun gerçek bir dergiden yapıldığı varsayılırsa daha fazla bilgi istenen bir başka form gönderilmekteydi. DOAJ hakemlerden, daha fazla bilgiyi kendilerinin bulmalarını beklenmekteydi.

DOAJ'ın kurucusu Lars Bjørnshauge o günler için “O dönemlerde açık erişimin bilimsel yayıncılıkta bu kadar yaygın hale gelebileceğini öngörmek mümkün değildi; ama tabii ki biz bunun için çaba sarf ediyorduk. 2003'te açık erişim yayıncılığın büyüme oranı neredeyse soyut bir kavramdı. Elimizde cömertçe harcadığımız bir zaman vardı. Aldığımız her başvuru için, yayıncıdan talep etmeden kaliteyi gösterir işaretleri arardık.” demektedir.

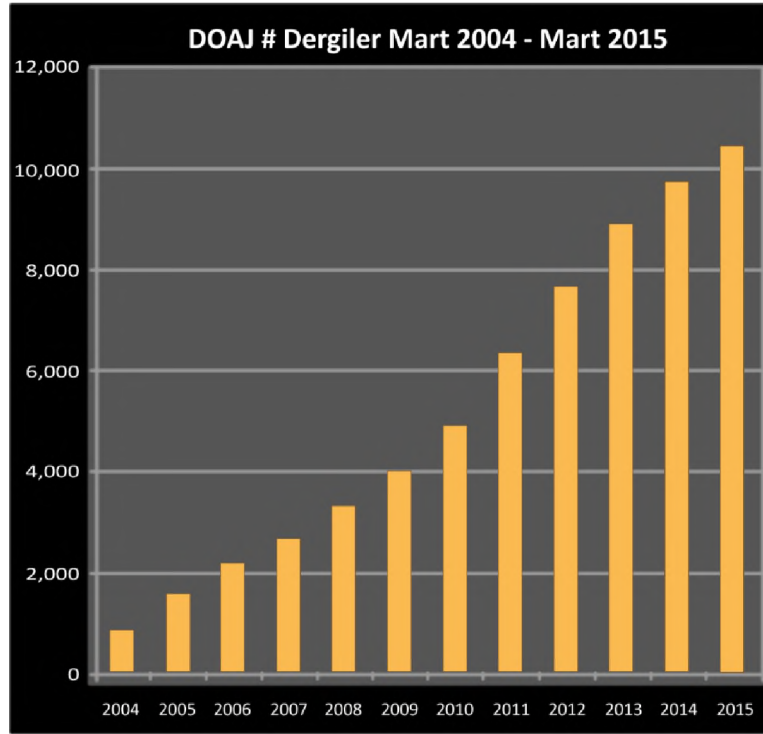
DOAJ'ın ilk tanıtımı, Birinci Nordik Bilimsel İletişim Konferansı'nda, (First Nordic Conference, 2002) hakemli açık erişim dergilerin kalite kontrolünden geçmiş, anlaşılabilir listesini sunacak bir hizmet yaratılmasının tüm bilim camiası için yararlı olacağı ilkesi ile yapıldı. Tanıtım sırasında DOAJ içeriği, tam metinlerini anında açık erişime sunan 300 dergiden ibaretti ve 2004 yılında DOAJ'a aranabilir bir makale dizini eklendi. 2006 itibarı ile DOAJ 2.000'den fazla başlıktan oluşmaktaydı ve hizmet Makale İşlem Bedeli (MİB) gibi ek alanların eklenmesiyle genişletildi. MİB kriteri eklendi; çünkü açık erişim dergilerin yayımlanması için işlem bedeli ödenmesi önemli bir finansal model haline gelmişti. Projeden kurulu bir hizmete dönüşüm sürecindeki geçişi sağlamaya yardımcı olmak için oluşturulan DOAJ üyelik programı 2007 yılında tanıtıldı. DOAJ'ın Creative Commons (CC) lisanslarını açık erişim dergilerin kullanabileceği en iyi uygulama olarak ısrarla desteklemeye başladığı Nisan 2008'de DOAJ, 3.000 başlıktan oluşuyordu.

2008-2011 tarihlerinde DOAJ araştırmalar için önemli bir veri kaynağı haline geldi. Yıla ve ülkeye göre eklenen açık erişim dergi sayılarının dökümünü yayımlamaya başladı. Bu, Amerika ve Brezilya'nın listenin zirvesine ne kadar hızlı yükseldiğini ortaya çıkardı. Güney Amerika'da (Swan, 2008) şemsiye yapıya sahip olan SciELO'nun gelişimi açık erişimin gelişmesinin göreceli olarak hızlanmasına katkı sağladı ve Redalyc gibi projelerle birlikte, açık erişim yayıncılık alt yapısı kesin olarak kuruldu. Bununla birlikte, Asya'daki açık erişim destekleme aktiviteleri de hız kazandı ve insanlar açık erişim alanındaki iş potansiyelinin farkına vardı; sadece iki yıl içinde listelenen Asya menşeli dergilerin DOAJ'daki sayısı %10-%15 oranında arttı. INASP kanalıyla sürdürülen etkinlikler vasıtasıyla Bangladeş, Nepal, Sri Lanka, Vietnam ve Filipinler gibi birkaç Asya ülkesi, INASP'ın bu ülkelerden bir araya getirdiği açık erişim dergilerin yer aldığı farklı listelerden oluşan Journals Online Project (JOL)'de dergilerini yayınlama imkanı buldu (Inasp, 2015).

Ocak 2013'te DOAJ, Lund Üniversitesinden bugünkü yönetim şirketi olan Infrastructure Services for Open Access'e taşındı (Infrastructure services, 2016). Bu taşınma, hakemli açık erişim dergilerin dünyadaki en önemli danışma kaynağı olan DOAJ'ın küçük bir dizinleme projesinden bugünün iyi bilinen saygın Rehberi haline gelmesini sağlayan bir dizi önemli değişimi başlattı.

DOAJ'daki açık erişim dergilerin sayısı ilk tanıtıldığı yıl olan 2003'te 300 iken, 2015'te 10.000'den fazla dergiye ulaştı. Bu hızlı büyümenin yanı sıra, fon sağlayıcıların açık erişim politikaları ve üniversitelerdeki yayın fonlarının yaygınlaşması, DOAJ'daki dergiler hakkında daha fazla ayrıntılı bilgiye olan talebi yarattı. (Örneğin, belli bir dergiye ödenecek MİB desteği için bir yazarın uygunluğunun belirlenmesi). Bu, paydaşların beklentilerini karşılayacak, onları yaratıcı bir yaklaşımla en iyi uygulamalara ve şeffaflığa teşvik edecek ve açık erişim alanında sayıları hızla artan dergilerin olgunlaşması için zorlukları artıracak daha bağlayıcı seçim kriterlerini gerektirdi.

Açık erişim ortamı 2003'ten bu yana olağan üstü bir biçimde değişti.

(Şekil 1): Mart 2004 - Mart 2015 Tarihlerinde DOAJ'daki Dergi Sayıları¹

Sayılarla / İstatistiklerle DOAJ

DOAJ'ın yönettiği ve dizinlenmek üzere DOAJ'a başvuran dergilerin sayısındaki şaşırtıcı artışa bakınca dünyada bu kadar fazla açık erişim dergi olduğuna inanmak her geçen gün zorlaşmaktadır. Örneğin, Brezilya, kendi başına DOAJ'da dizinlenen 1.012 dergiye sahiptir ve ayrıca değerlendirme aşamasında olan 280 dergisi daha bulunmaktadır. Mart 2014'den bu yana Brezilya'dan yapılan 268 başvuru reddedilmiştir. Brezilya, DOAJ'da dergisi dizinlenmekte olan 135 ülkeden sadece biridir. Öte yandan 56 ülkeden 10 ya da daha az dergi vardır. Amerika, Brezilya, İngiltere ve İspanya 3.366 dergi ile DOAJ'da dizinlenen en çok dergiye sahip ülkelerdir. Amerika, Hindistan, Brezilya ve İngiltere başvuru veri tabanında en fazla kaydı bulunan ülkelerdir. Bu ülkelerden işlem bekleyen, işlemde olan ya da reddedilen toplam 5.476 başvuru bulunmaktadır. Başvuru veri tabanında DOAJ ekibinin ilgilenmesi gereken 4.100 kayıt mevcuttur.

Tamamlanmamış, çift girilmiş ya da istenmeyen başvuruların elenmesi için paylaşım önceliği fonksiyonu kullanılmaktadır ve tarafsızlığı sağlamak için her tamamlanan ve uygun bulunan başvuru Yazı İşleri Müdürü, Editör ve Yardımcı Editör olmak üzere üç kişi tarafından görülmektedir. Yardımcı editör toplu olarak gözden geçirme işini yapmaktadır, başvurunun doğruluğunu kontrol eder, dergi ile ilgili olarak iletişime geçilecek kişiyi sorgular. Kontrol tamamladığında editör işi gözden geçirir, bir tavsiyede bulunur ve son olarak başvuruyu yazı işleri müdürüne devreder.

DOAJ, mevsime bağlı sıra dışı değişiklikler hariç, yılın her haftası yaklaşık 80 yeni başvuru alır. Google Analitik'ten alınan bilgiye göre, başvuru formunu ziyaret edenlerin %95'i asla Teşekkür sayfasına kadar ulaşamamaktadır. Yani, başvuru yapanlar başvuruyu başarılı bir şekilde tamamlayıp gönderememektedir. Başarıyla tamamlanan başvuruların (başvuruların hepsi paylaşım önceliğinin ilk aşamasında bunu yapamamaktadır) %5-%7'si anında reddedilmektedir. Bunun nedeni ise çift girilmiş başvuru olması, kayıtlı ISSN'inin olmaması, başvurunun

¹ Kaynak: Heather Morrison: Dramatic Growth of Open Access series, The Imaginary Journal of Poetic Economics: <http://poeticeconomics.blogspot.ca/2015/04/dramatic-growth-of-open-access-2015.html>

tamamlanmamış olması ya da sahte (spam) başvuru olduğu içindir (Sahte pazarlamacıların, lüks marka güneş gözlüğü satıcılarının başvuru formundaki 54 soruyu tamamlayıp ürünlerinin DOAJ web sayfasında listelenmesi ümidiyle formu doldurmaları akıl almıyor!)

DOAJ, Mart 2014’de giriş çitasını (Adams, 2015) yükselttiğinden bu yana 3.500 başvuruyu reddetmiş, 1.990’ını kabul etmiştir ve 1.900’ü işlemindedir.

Ziyaretçi trafiği verilerine göre, DOAJ’ı geçen yıl 2,5 milyonun üzerinde kişi ziyaret etmiştir ve bunlardan %75’i yeni ziyaretçilerdir (Google Analytics, 2015). Bu durum bir önceki yıla oranla %25 artışı işaret etmektedir. Bu artış, kısmen ana arama motorlarındaki dizinlemenin daha iyi olması, kısmen DOAJ’ın OpenURL özelliğinin yeniden kurulması ve Serial Solutions ile EBSCO gibi üçüncü parti büyük veri tabanlarına yeniden bağlanması sayesinde (Bunlar arasında, bu iki sistem herhangi bir ayda DOAJ’a atfedilen tüm trafiğin %30’unu oluşturmaktadır).

Farklı Yorumlamalarla “Açık Erişim”

Dergi sayısındaki artış ile birlikte, dergiler ve yayıncılar tarafından kullanılan “açık erişim” terimi yorumlarının sayısı da eş zamanlı olarak artmaktadır. 2002 ve 2010 yıllarında yayımlanan BOAI deklarasyonundaki açık erişim tanımları (Budapest Open Access Initiative, 2012) açıkça şöyle demektedir:

Açık Erişim, “[hakem değerlendirmesinden geçmiş bilimsel literatürün], İnternet aracılığıyla; finansal, yasal ve teknik engeller olmaksızın, serbestçe erişilebilir, okunabilir, indirilebilir, kopyalanabilir, dağıtılabılır, basılabilir, taranabilir, tam metinlere bağlantı verilebilir, dizinlenebilir, yazılıma veri olarak aktarılabilir ve her türlü yasal amaç için kullanılabilir olması”dır. Çoğaltma ve dağıtım üzerindeki tek kısıtlama yetkisi ve bu alandaki tek telif hakkı rolü; kendi çalışmalarının bütünlüğü üzerinde kontrol sahibi olabilmeleri, gerektiği gibi tanınmalarının ve alıntılanmalarının sağlanması için, yazarlara verilmelidir.

Pek çok açık erişim yayıncı, açık erişim yayınların kullanımını ücretsiz okuma ile sınırlandırmakta ve geleneksel telif hakkı transfer anlaşmalarını kullanarak yazar haklarını kısıtlamaktadır. Çoğu kez, her nasılsa, yayıncılar yazarların haklarını kişiye ait yayınlama anlaşmaları imzalatarak sınırlandırmaktadır. Bu anlaşmalarla yazarlar kendi imzalarıyla yayınlama haklarını ya da telif hakları kendilerinde kalacak şekilde ticari haklarını yayıncıya devretmektedir.

DOAJ tarafından geliştirilen son dergi kabulü değerlendirme kriterleri kapsamında bu sorunların ve pek çok diğer sorunun üzerine gidilmiştir.

Ancak öncelikle, DOAJ’ın neden sadece tam açık erişim dergileri kabul ettiği ve karma (hybrid) olarak adlandırılan dergilerin (sadece belli bölümleri açık erişim olan dergiler) kabul edilmediği gerekçesi ile başlayalım.

Karma Dergiler Örneği

DOAJ neden karma dergileri dizinlemez? Karma dergiler, açık erişim yayıncılıkta belli bir rol oynarlar ve genelde bu “yüksek prestij”in bir sonucudur. Söz konusu dergilerin itibarı ve hatta kalitesi genelde yayıncılara bağlıdır; aslında karma dergiler uygulaması, açık erişim pazarına girebilmek için yayıncıların “geleneksel” yanıtı haline gelmiştir.

İnternetteki kanıtın aksine (“Açık Erişim Dizini ve Karma Dergiler” şeklinde bir arama yapınca) DOAJ asla karma dergileri dizinlemez. DOAJ herhangi bir şekilde bir abonelik modeline dayalı olmayan dergileri listelemek için kurulmuştur.

Yayıncılar karma dergi modelinin tam açık erişime geçişin bir modeli olduğunu savunmaktadır; fakat bu yaklaşımdan şüphe duyulmaktadır. Bazı karma dergilerin abonelik gelirlerinin dışında, “çift ödeme” (double dipping) ile sonuçlanan makale işlem ücretlerinden de

gelir elde ettikleri görülmektedir. Yayıncılar abonelik ücretlerinin açık erişim içeriğine bağlı olarak düzenlendiğini, fakat yayıncılık gelirlerinin düzenlenmesinde şeffaflık analizinin bozulduğunu ve bunun için de güçlü kanıtlar sunulmasının çok zor olduğunu belirtmektedir. Bazı yayıncılar son zamanlarda karma dergiler ve bir pakete entegre edilmiş hali hazırda yayımlanmış içeriğe erişim ödemeleri için mahsuplaşma modelleri başlatmışlardır. Bu yeniliklerin açık erişimi teşvik yolunda daha fazla katkı sağlayıp-sağlamayacağı ortaya çıkacaktır.

Kuşku Uyandıran Yayıncılar Örneği

Etik dışı davranan “yayıncılar”ın MİB modelinden yararlanmaya çalışması son yıllarda endişeye neden olan ek bir olgudur (Fon sağlayan kuruluşlar, üniversiteler vb. tarafından desteklenen açık erişim yayıncılık öne çıkan diğer bir iş modelidir. Aslında çoğu açık erişim dergiler bu modeli kullanır, öyle olsa da çoğu makaleler MİB tabanlı açık erişim dergilerde yayımlanır.) (The gold OA, 2015). Bu kuşku uyandıran yayıncılar (onları belirlemek için bu terim kullanılmaktadır) MİB ödemesi tabanlı dergi pazarını potansiyel olarak düşük ücretle sömürürler. Geleneksel abonelik modelinde yayıncıların, kısa sürede dergileri tanıtması ve yayıncılık faaliyetlerini kurması kolay değildir. Genel bir kuşku uyandıran yayıncı 20-30 dergiyi aynı günde başlatabilir.

Kuşku uyandıran yayıncılar, “yayın yap ya da yok ol” sendromu nedeniyle öncelikle gelişmekte olan ülkelerdeki yazarları hedefler (The Conversation, 2015). Bu yazarlar akademik yükselme, görev süresi ve gelir elde etme nedenleriyle Kuzey Amerika / Batı Avrupa dergilerinde yayın yapmak için isteklidir; ancak yayın yapmaya başlamadaki bilinen geleneksel engeller ve bu dergilerin içerik seçim süreçlerindeki ön yargı nedeniyle kuşku uyandıran yayıncılar için kolay hedef olurlar. Bu gerçeğe ek olarak akademik yayıncılıktaki batı sistemi “uluslararası” yerine “yerel, bölgesel” araştırmayı tercih ederek gelişmekte olan ülke araştırmalarını dışlar ve böylece kuşku uyandıran yayıncıların nasıl kolay av buldukları rahatlıkla anlaşılabilir. Gelişmekte olan ülke yazarlarına kapılar kapatıldığı ve girişler engellendiği zaman, kuşku uyandıran yayıncıların agresif olarak pazarladığı “dergiler”de yayın yapmak çekici hale gelir. Ek olarak bu, dünyanın her yerindeki yazarlar ve her ekonomik düzeydeki ülke için geçerlidir; çoğu araştırmacı, bir derginin saygın bir dergi olup-olmadığını belirlemek için tecrübe veya bilgi sahibi değildir.

DOAJ kuşku uyandıran yayıncılar sorununa, sadece daha sert ve detaylı katılım değerlendirme kriterlerini uygulayarak değil, bu sorunla mücadele eden diğer organizasyonlarla iş birliği yapmak suretiyle de cevap verir. Araştırmacıların çalışmalarını dergilere sunmadan önce daha bilinçli karar vermelerini güçlendiren, yukarıda adı geçen Şeffaflık ve İyi Uygulama Prensipleri² ile yakın zamanda duyurusu yapılan ThinkCheckSubmit (DüşünKontrolEtGönder) kampanyası böyle aktiviteler için örnektir.

DOAJ'ın Yeni Değerlendirme Kriterleri

DOAJ'ın yeni değerlendirme kriterlerini uygulamadan önce genel yorumlara açmıştır. Bu kriterler dikkat çekmiş ve kriterlere pek çok yorum gelmiştir. Değerlendirme kriterlerinin bazı kısımları doğrudan önerilerden alınarak DOAJ kriterlerine adapte edilmiş, bazı kısımları yeniden kullanılmış, bazı kısımları da organizasyonların uygulama örneklerinden doğrudan alınmış veya adapte edilmiştir. Örneğin, DOAJ bir başlangıç olarak, Temmuz 2015'ten beri Şeffaflık ve İyi Uygulama Prensiplerini değerlendirme kriterleri arasında kullanmaya ve Elsevier firmasına ait Scopus da, listelediği Açık Erişim dergiler için DOAJ'da dizinleniyor olmayı değerlendirme kriterlerinden biri olarak kullanmaya başlamıştır (Elsevier Scopus, 2015). Değerlendirme kriterleri sabit bir kurallar seti olarak var olamazlar; dolayısıyla sürekli gelişmeli ve adapte

² Principles of Best Practice and Transparency.

edilebilir olmalı ki açık erişim yayıncılığın anlamını tam olarak karşılayabilsinler. Bu amaçla, kriterler zaman zaman güncellenecek ve yayıncılardan bilgilerini güncellemeleri istenecektir. Camianın kuşku uyandıran yayıncılarla mücadele yolunda tasarladığı araçlar gibi yeni standartlar ve en iyi uygulamalar da kuşku uyandıran yayıncılarla olan mücadeleye dahil edilecektir. Yeni DOAJ kriterleri beş gruba ayrılmıştır: (1) Temel Dergi Bilgileri, (2) Editöryal Sürecin Şeffaflığı ve Kalitesi, (3) Derginin Açıklığı, (4) İçerik Lisansı ve (5) Telif Hakkı Konusu.

Açık erişimin mükemmel seviyesi için DOAJ, yedi değerlendirme kriteri belirlemiştir ve bu değerlendirme kriterlerini karşılayan iyi uygulama ve yüksek yayıncılık standartlarına sahip olan dergiler DOAJ Seal grubuna alınmaktadır. DOAJ Seal değerlendirme kriterleri DOAJ'a dergi kabulü için gerekli değildir, ekstra değerlendirme kriterlerinin olduğunun not edilmesi bakımından önemlidir.

Temel Dergi Bilgisi

Dergiler için, temel dergi bilgisine ilişkin özel bir web sitesi, her makaleye bağlı bir PDF ve dergideki tüm ilgili içeriğe doğrudan bağlantı (yazarlar için bilgi, telif hakkı, lisanslama gibi) olması zorunludur. Ayrıca yayıncıların yayıncılık faaliyetlerini nereden yürüttüğüne ilişkin aktif bir fiziksel adres (bir acente aracılığıyla kayıtlı olmayan) ile dergiye ait özel bir e-posta adresi zorunludur (Ör. info@journal.com veya editor@yahoo.com olmayan).

Bir derginin sahipliği ve/veya yönetimi hakkındaki bilgi özellikle önemlidir ve bu derginin web sayfasında açıkça belirtilmelidir. Yayıncılar derginin doğal sahibi hakkında potansiyel yazar ve editörleri yanıltmamak için kurum veya dergi adını kullanmamalıdır. Ayrıca DOAJ, sayfalarında gerçek dışı etki değeri gösterilmesini, yazarları cezbetmek için sahtekarlık girişimi olması nedeniyle reddetmenin güçlü nedeni olarak algılanmaktadır.

Derginin Açıklığı, Editöryal Sürecin Şeffaflığı ve Kalitesi

Editöryal süreçte şeffaflık ve kaliteyi sağlamanın bir yolu olarak DOAJ, dizinlediği her dergi için bir çeşit hakemlik sürecini zorunlu tutar ve talep edildiğinde yayıncılar hangi tür değerlendirme uygulandığının detayını sağlamalıdır. Ayrıca intihal kontrolü (bu zorunlu bir öge değildir) için politikalarındaki detaylar sorulmaktadır ve editör kurulu üyelerinin kurumları ve tüm kimlikleri zorunlu tutulmaktadır. Sadece listeye değil, aktif olarak editöryal görevdeki tüm üyeler için yeterli kanıt olup-olmadığına bakılacaktır. Rastgele e-posta ya da telefon yoluyla kişisel olarak editör kurulu üyelerine ulaşarak kontrol edilecektir.

Açıklık ile ilgili olarak, dergilerin web sayfalarında, Budapeşte Açık Erişim Girişimi (BOAI) ile tam uyumlu bir açık erişim bildirimini koymaları zorunlu tutulacaktır. Yayıncılar “Bu bir açık erişim dergidir.” bildirimini kullanmaya teşvik edilmektedir; çünkü “açık erişim” ifadesi ücretsiz okumadan çok daha büyük derinliğe sahiptir. Açık erişim sadece “ücretsiz okuma”yı değil, yeniden kullanımı da kapsar; örneğin bazı yayıncıların sık sık belirlediği kısıtlamalar veya hiçbir sınırlama olmadan bir çalışmayı kullanabilmeyi de kapsar. Ayrıca ambargo döneminden sonra açık içerik yayımlayan dergiler kabul edilmemektedir. Tüm içerik yayınla birlikte derhal kullanılabilir olmalıdır.

İçerik Lisanslama ve Telif Hakkı Sorunları

Telif hakları ve lisanslama bilgisinin her bir makale için tanımlanmış olması teşvik edilmektedir. Bunun nedeni, yayımlandıkları dergiden ayrı olarak, makalelerin yayın sonrası bir kullanımının olmasıdır. Makale kullanıcılarının içerik ile ilgili ne yapmaya izinli olduklarını kolaylıkla bilebilmeleri, yayıncıların okuyucuya sunmaları gereken önemli bir hizmettir. Lisanslama bilgisini makalenin içine gömmek DOAJ'a kabul için bir gereklilik değildir ancak DOAJ Seal uygulaması için zorunludur.

Bir CC lisansının kullanılması konusunda yayıncılar teşvik edilmektedir; ancak bu DOAJ'a kabul için gerekli değildir. Yayıncılar CC veya buna eşdeğer bir lisanslama koşulunun yer aldığı bir uygulamayı seçerek sitelerinde kullanabilirler. CC lisansları 2008'den beri DOAJ çatısının bir parçası olmuştur; ancak CC dışındaki lisanslara da izin vermesi önemlidir. Çünkü yeni kriterleri oluştururken CC lisansları resmi olarak her ülkede geçerli değildi. DOAJ ise bu konuda mümkün olduğu kadar kapsayıcı olmalıdır. CC dışında lisans kullanan dergiler, kullandıkları lisans koşullarını sitesinde açıkça göstermelidir. DOAJ, CC lisanslarını en iyi uygulama olarak görmektedir ve CC BY, CC BY-SA veya CC BY-NC kullanan dergiler DOAJ Seal dergiler grubu için hak kazanırlar. Yayıncı tarafından tanımlanmış diğer lisanslama koşulları başvuru özelinde değerlendirilmektedir. Eğer lisanslama sorusunda "Hayır" yanıtı verilmiş ise (Örneğin, içeriğin yeniden kullanımı ve karıştırılmasına (remix) açıkça izin veren bir lisanslama koşulu yoksa), dergi DOAJ'a kabul edilmez. "Diğer" yanıtı seçildi ise, lisans veya yayıncı anlaşması yeniden kullanıma ve içeriğin karıştırılmasına izin vermelidir.

İyi uygulama olarak önerdiğimiz bir diğer husus ise içeriğin bir kopyasının bir kurumsal arşivde depolanması için esnek politikaya sahip olunmasını teşvik etmektir. Bunu içeren politikalar yayıncıdan yayıncıya ve sıklıkla dergiden dergiye değişir. Ayrıca bu husus yazar için makalesi ile tam olarak ne yapabileceği konusunda karışıklık yaratır. Bu karışıklığın ortadan kaldırılması için Sherpa/ Romeo gibi dergi politikalarını içeren veri tabanları, politikaların kalıcı ve tek merkezden ulaşılabilmesi konusunda mücadele verir. Web sitesinde esnek bir politika sunulması, bir derginin daha derin biçimde bir açık erişim taahhüt ettiğini ve yazarın kendi çalışmasının bir kopyasını arşivlemesi hakkını tanıdığını gösterir. DOAJ bu nedenle Sherpa/Romeo (Stenson, 2011) gibi dizinleri kullanmayı iyi uygulama olarak kabul etmektedir. Romeo DOAJ üst verisini kullanır. Romeo'da gördüğümüz bazı girişler henüz tamamlanmamış veya temsildir. Bu girişlerin ilgili yayıncılar tarafından güncellenmesi beklenmektedir. DOAJ'da yer alan bir dergi girişinde iyileştirme yapmak isteyen bir kişi, Sherpa ile de iletişim kurarak güncelleme önerebilir (Sherpa, 2015).

DOAJ yazarların sınırsız süreyle telif haklarını saklı tutması görüşünü savunmaktadır ve dolayısıyla bu husus DOAJ Seal dergiler için bir kriter haline getirilmiştir. Sınırsız telif hakkı ile yazarın koşulsuz tüm haklarının saklı tutulması kastedilmektedir. Yazarın telif hakkını saklı tuttuğunu belirten; ancak aynı zamanda yazarın özel yayın haklarını ve/veya ticari haklarının transferini isteyen örnekler de mevcuttur. Bu gibi durumlarda, yazar açık bir biçimde sınırsız telif hakkına sahip değildir. Telif hakkı konusunun karmaşıklığı nedeni ile literatürde örnekleri ve referansları içeren ayrıntılı bir açıklama DOAJ web sitesinde iki günlük (blog) bildirim şeklinde yayınlanmıştır (DOAJ news service, 2015a ve b).

Telif hakkının yayıncıya transfer edilmesini zorunlu tutan dergiler, makaleleri BOAI tanımına uyumlu biçimde açık erişim yayımlıyor ise DOAJ'a kabul edilmektedir. Bununla birlikte, bu durumun, çalışma üzerindeki kontrolün tamamen yayıncıda olması nedeni ile DOAJ yazar için bir dezavantaj oluşturduğu görüşünü de kabul etmektedir. Örneğin, bir yazar telif hakkını yayıncıya devrettiğinde, yayıncı CC BY-NC lisansını uygular ve çalışma üzerindeki tüm ticari hakları kendisinde olur. Yazarın telif hakkını saklı tuttuğu durumlarda çalışma CC BY-NC ile yayınlanmış ise, ticari haklar dahil tüm haklar Science Europe'un önerilerine uygun bir biçimde yazara ait olur (Science Europe, 2015).

DOAJ Seal

DOAJ'ın asgari kriterlerini yerine getiren dergiler DOAJ'a kabul edilirler ve yanlarına otomatik olarak yeşil bir tik işareti alırlar. Bu işaret bir derginin yeni ve daha sıkı kriterlerden geçtiğini gösterir. Açık erişim dergiler, en iyi açık erişim yayın pratiğini teşvik etmek için yedi ekstra kriteri yerine getirerek DOAJ Seal grubunda yer alabilirler.

(Şekil 2a): DOAJ'a Kabul Edilmiş Dergi İşareti

Bu işaret, Mart 2014'te ilan edilen daha sıkı koşullar çerçevesinde yeniden başarılı bir başvuru yaparak DOAJ'da dizinlenmeye devam eden dergilere DOAJ tarafından verilir.

(Şekil 2b): DOAJ Seal Grubu'na Kabul Edilmiş Dergi İşareti

Bu işaret, yüksek derece açıklığı gerçekleştiren, en iyi açık erişim uygulaması yapan ve yüksek yayıncılık standartlarını taşıyan dergilere DOAJ tarafından verilir.

DOAJ içindeki tüm dergiler dizinlenmek için belli düzeyde kaliteye sahip, iyi uygulamayı gerçekleştirmiş olmalıdır. DOAJ'da dizinleniyor olmaları kalitesini ve derginin ciddiyetini simgeler. DOAJ Seal, dergi ve yayıncıların açık erişim yayıncılık bağlamında gerçekten en iyi uygulamaya bağlılıklarını gösteren bir simgedir. DOAJ Seal (açık erişim) yayıncılıkta üstün kalitenin kanıtıdır; ancak bilimin kalitesini ölçmediği bilinmelidir.

Bir derginin DOAJ Seal olmaya hak kazanması için:

- 1) Uzun dönemli koruma için üçüncü bir taraf ile yapılmış arşivleme politikasına sahip olmalı ve derginin yayınlanmış içeriği arşivlenmiş olmalı.
- 2) Yayınlanan çalışmalarda sabit tanımlayıcı bulunmalı. Sabit tanımlayıcı ile yayınlandığında makaleye atanan ve daima o makale ile kalacak tekil bir tanımlayıcı kastedilmektedir. Bunların en yaygın olanı CrossRef tarafından yönetilen bir şemada kullanılan DOI'dir.
- 3) DOAJ'a makale düzeyinde üst veri sağlanabilmeli. DOAJ'a giriş sırasında yayıncılara içeriklerini doğru biçimde sağlamaları için üç ay süre tanınmaktadır.
- 4) Makale düzeyinde üst veri içine makine ile okunabilir CC lisans bilgisinin gömülmesi. Bir kişinin makaleyi okuduğu zaman, içerik ile ne yapacağı konusunda, özellikle de yeniden kullanım ve paylaşım konularında bilgi bulabilmesi önem taşımaktadır.
- 5) İçeriğin yeniden kullanımı ve karıştırılabilirliği (remix) için CC lisansı veya benzer koşullardaki diğer tür lisans ile izin vermeli.
- 6) Arşivleme politikası dizininde kayıtlı bir arşivleme politikası olmalı. Bir dergi DOAJ'da dizinleniyor ise Sherpa/Romeo veri tabanında taslak bir giriş oluşur; çünkü Sherpa/Romeo DOAJ'a kayıttan sonra derginin üst verisini çeker. Bu taslak giriş yeterli değildir. Yayıncıların Sherpa/Romeo ile doğrudan iletişime geçerek bu girişi güncellemeleri gerekmektedir (Sherpa, 2015).
- 7) Yazarın telif hakkının kısıtlama olmaksızın tutmasına izin vermeli. Bu DOAJ Seal dergiler için yeni bir kriterdir.

DOAJ Seal dergi kriterleri her başvuru formunun altında yer alır. Bu yolla yayıncılar, DOAJ Seal dergi kriterlerini inceleyebilir ve dergilerinde üstün açık erişim standartlarını

izlemeleri için özendirilir. DOAJ Seal dergi kriterlerinden bazıları önceki bölümlerde tartışıldı; ancak yukarıdaki listede verilen 5 ve 7. maddeler daha ayrıntılı açıklamaya muhtaç olduğundan aşağıdan detaylandırılmıştır:

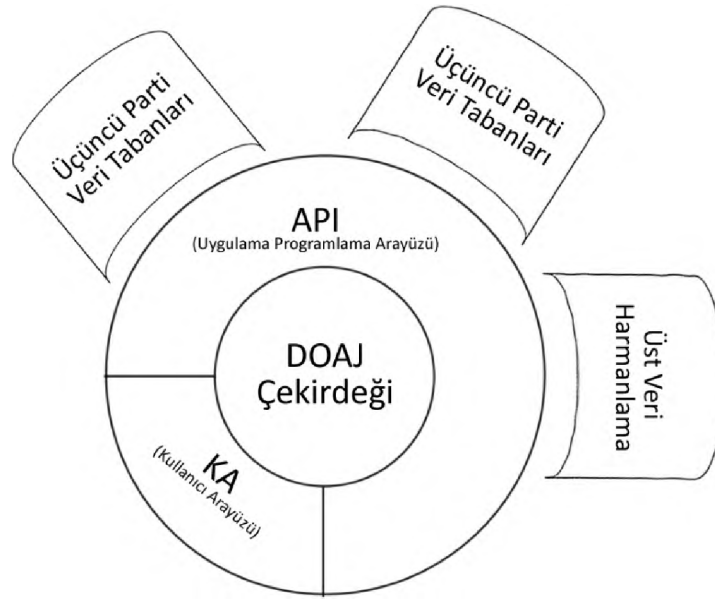
Beşinci kriter (*içeriğin yeniden kullanımı ve karıştırılabilirliği izni*) açık erişimin anahtar kalitesini ölçmek içindir. Kullanıcılar için bir yayın içeriğinin yeniden kullanım hakkı çeşitli şekillerde mümkündür. DOAJ Seal için üç yayıncılık kısıtlamasına izin verilmektedir: (1) Çalışma sadece gayri ticari kullanım içindir. (2) Çalışma ancak orijinal lisansı ile benzer bir lisans kullanarak paylaşılabilir. (3) DOAJ'a kabul için, bunlara ek olarak bir çalışmanın türevlerine (ticari veya gayri ticari) izin vermeyen lisans koşulu da kabul edilmektedir. Bununla birlikte, tercihen CC BY veya bilimsel yayın içeriğinin kısıt olmaksızın yeniden kullanımına izin veren benzer lisansların kullanımı olduğu açık biçimde ifade edilmelidir.

Yedinci kriter, DOAJ Seal dergiler için *yazarın sınırsız telif hakkını saklı tutması VE sınırsız yayınlama hakkını* ifade eder. Çoğu yayıncının sınırsız telif hakkı ve sınırsız yayınlama hakkı kapsamını yanlış anladığı görülmektedir. Örneğin, yayıncı anlaşmasında yazar telif hakkını saklı tutar; ancak TEMEL yayınlama hakkını yayıncıya devreder ise DOAJ bunu yazar için KISITLANMIŞ telif hakkı ve KISITLANMIŞ yayınlama hakkı olarak görür. Dolayısıyla bu örnekler DOAJ Seal dergi için uygun değildir.

Ayrıca yayıncıların ticari hakları talep ettiği ve yazara (kısıtlanmış) telif hakkı bıraktığı durumlarda da dergiler DOAJ Seal grubuna alınmaz.

Sınırsız telif hakkını saklı tutma koşulu son dönemde Avrupa araştırma fonuna uygunluğu nedeniyle Science Europe tarafından da benimsenmiştir (Science Europe, 2015).

DOAJ API Tanıtımı

(Şekil 3): DOAJ Veri Tabanı Uygulama Programlama Arayüzü

Bu diyagram Uygulama Programlama Arayüzü (API³) sarıcısının (Wrapper) DOAJ veri tabanına nasıl eklendiğini gösterir. Üçüncü parti hizmetleri ve kendi hizmetlerini sağlayacak sarıcı DOAJ verilerine bağlanır. Yayıncıların bir CRUD⁴ API üzerinden kendi verilere erişmesi mümkün olacaktır. Bu diyagramın orijinali Richard Jones (Cottage Labs) tarafından oluşturulmuştur.

³ Application Programming Interface (Uygulama Programlama Arayüzü).

⁴ Create, Read, Update and Delete (Hazırlama, Okuma, Güncelleme ve Silme).

Bir derginin DOAJ'da dizinleniyor olmasının dergi ve yazarlar için en önemli avantajlarından biri, yayınlanan içeriğin görünürlük ve keşfedilebilirliğinin büyük ölçüde artmasıdır. 2013 yılında yayıncılarla yapılan bir anket (Most important, 2013), bunun dergi ve yazarlar için DOAJ'a dahil olmada en önemli gerekçe olduğunu doğrulamıştır. DOAJ'ın Google'da mükemmel bir sayfa derecelendirilmesi vardır ve DOAJ'da dizinlenen bir derginin ana sayfası, taramalarda üstte olacak şekilde yer alır. DOAJ için makalelere üst veri sağlanması yazarlara sunulan bir hizmettir ve bundan dolayı bu kriter DOAJ Seal dergi kriterlerine dahil edilmiştir. Ayrıca, DOAJ üst verileri çok farklı biçimlerde kullanılabilir olarak hazırlanır ve tüm web servisleri üzerinden erişilebilir. DOAJ'da geliştirme amaçlı yapılanların tamamına yakını hakemli açık erişim içeriğin görünürlüğünü arttırmak amaçlı olup API ve harmanlama pilot projelerinden farklı değildir. Yılın sonuna yaklaşırken, birtakım işlevsel özellikleri olan API oluşturma çalışmaları devam etmekte ve üst veri pilot harmanlama aracılığı ile önemli bir mesafe alınması planlanmaktadır.

DOAJ API'sinin (DOAJ, 2015b) tanıtımı üç aşamada gerçekleşmektedir: Birinci aşama hali hazırda tanıtımı yapılmış olan keşif API'sidir. Keşif API'si veri tabanını dış sorgu ve yerel aramalara açar. Bu, geliştiricilere çeşitli yerlerde tüm DOAJ içeriğinin görünürlüğünü arttıracak olan kendi veri tabanına DOAJ'ı dahil etmek için imkân sağlar. OpenURL ve OAI-PMH⁵ gibi bağlantı araçları ve keşfedilebilirlik sayesinde görünürlüğün hali hazırda artırılmış olmasına rağmen, en azından kişiye özel aramalar ve veri setleri oluşturma açısından API çok daha fazla olanak sağlar. İkinci aşamada ise, DOAJ'daki dergi ve makale üst verilerinin hazırlanmasında, okunmasında, güncellenmesinde ve silinmesinde (CRUD) yayıncılara izin veren API'nin bir parçasının tanıtımı yapılacaktır. Bu açık erişim yayıncıları için olağan üstü bir gelişme olacaktır. Diğer dizinlerin aksine, DOAJ üst veriyi dizinlendiği dergilerden ve başka kaynaklardan toplamaz. Dergilere ait içeriğin yüklenmesinde yayıncılara güvenir. Tabii ki, bu bir kısıtlamadır ve yüklenecek üst verinin miktarı yapılabilecek olanın sadece bir kısmıdır. CRUD API aracılığı ile yayıncılar kolay ve sorunsuz bir şekilde makale içeriklerini DOAJ'a yükleyebileceklerdir. Üçüncü aşama ise bazı büyük DOAJ üyelerinin oldukça memnun kalacağı toplu başvurulara / işlemlere imkân sağlayacak ve bazı pratik uygulamalarla (widget) DOAJ'ın diğer veri tabanlarındaki görünürlüğünü arttıracaktır.

Üst veri pilot harmanlama uygulaması ilk defa DOAJ'da dizinlenen dergiler için makale üst verilerini toplayacak ve dışa aktarmaya da izin verecektir. Bu uygulama veri tabanındaki makalelerin miktarını hemen hemen iki katına çıkaracak ve DOAJ'ın bu uygulaması diğer dizinlere örnek teşkil edecektir. Bu pilot uygulama; PLoS ve Biomed Central'in tamamı dahil olmak üzere Europe PMC'ye ait tüm DOAJ'da dizinlenen dergiler için makale üst verilerine erişmeye aracılık edecektir. Kasım ayında bu projenin daha kapsamlı bir hale gelmesi planlanmaktadır. Yakın bir tahmin mümkün olmamasına rağmen, bu şekilde iki milyondan fazla makaleye ulaşılabileceği düşünülmektedir. Harmanlama pilot uygulamasının en önemli avantajlarından biri de XML besleme kısıtlamasını ortadan kaldıracak olmasıdır. DOAJ sadece DOAJ'a özel XML türünü kabul etmektedir ve DOAJ'a uygun XML üretmek yayıncılara ek bir maliyet getirebilir. Yayıncılar bu uygulamayı sistemlerinde yapmamış olabilirler veya OJS platformunu kullanmıyor olabilirler (OJS-Barındırma yazılımının yeni sürümü DOAJ'a XML üreten kullanışlı bir eklenti ile kullanıma sunulacak).

DOAJ Üst Verisi ve Diğer Servisler Tarafından Kullanımı

DOAJ'ın açık erişim hareketinin merkezinde olduğu çoğunluk tarafından belirtilmektedir ve bu gerçekten doğrudur. DOAJ'da yer alan herhangi bir dergi için Google da arama yapıldığında, neredeyse aynı veri tabanı bağlantıları tekrar tekrar gelir. Bu veri tabanları ayrıntılı incelendiğinde, bunun nedeninin, derginin DOAJ'da dizinleniyor olmasıdır.

⁵ Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting (Açık Arşivler Girişimi Üst Veri Harmanlama Protokolü).

Yayıncılardan talep edilen yeni üst veri kriterleri ile beraber, DOAJ'ın üst verileri her zamankinden daha zengin ve hatasız olacaktır.

DOAJ üst verileri çeşitli biçimlerde (OAI-PMH, CSV, OpenURL, Atom, JSON) çok yakında API aracılığı ile kullanıma açılacaktır. Böylece açık olan ya da olmayan diğer ürünler, servisler tarafından kullanılabilir. Diğer servislerin DOAJ üst verilerini doğrudan aldığı ve kendi ürünlerini tamamlamak için DOAJ verilerini kullandıklarına dair kanıtlar mevcuttur. EBSCO ve Serial Solutions gibi toplayıcıların (aggregators) DOAJ üst verilerini ürünlerine dahil ettikleri abonelik hizmetleri bilinmektedir. Bir dergi girişi veya belirli bir makale ile ilgili düzeltme ve açıklamalarla ilgili sıkça alınan e-postalar, birçok servisin DOAJ'ın verilerinin kalitesine güvendiğini ortaya koymaktadır. Öğrenci ve öğretim üyelerinin kullanabileceği açık erişim dergilere görünürlük sağlamasından dolayı kütüphanelerin DOAJ'ın verilerini tercih ettiği de bilinmektedir.

Açık erişim güvenilir bilgiye ulaşmada, DOAJ en önemli kaynaklardan biri haline gelmiştir. DOAJ son üç yılda, elle (manuel) kontrol edilen yüksek kaliteli, açık erişim dergileri içeren benzersiz bir kaynağa dönüşmüştür. Açık erişim dergiler hakkında bilgi almak için, Thomson Reuters (Thomson innovation, 2012), son zamanlarda başlatılan Scopus açık erişim veri tabanı ve ROAD (Directory of Open Access Scholarly Resources) (ROAD, 2015). DOAJ üst verilerini kullanan diğer kaynaklardır.

Bilimsel iletişimde tüm önemli paydaşlara hizmet verebilmede, DOAJ nispeten benzersiz bir konuma sahiptir. DOAJ iyi açık erişim dergilerin otorite listesini sağlamaktadır ve bu nedenle kütüphane ve kütüphane sistemleri tarafından, kütüphane hizmetlerinde bibliyografik veri için tercih edilen bir kaynaktır. Ayrıca, tüm önemli keşif araçları (EBSCO, Proquest, Exlibris) verilerini DOAJ'dan harmanlamaktadır. Bunun anlamı, DOAJ üst verisi söz konusu servislere entegre edilmiştir ve binlerce üniversite kütüphanesine (ve halk kütüphaneleri) bu sistemler tarafından dağıtılmaktadır. Bu yolla DOAJ'da dizinlenen dergiler ve abone olunan dergiler bir bütün olarak kütüphane kullanıcılarına sunulmaktadır.

Üniversiteler ve üniversite kütüphaneleri MIB ödemelerini desteklemek için açık erişim yayın fonlarını yönetmektedir. Bu tür destekler için sıklıkla, dergilerin uygunluğu, derginin DOAJ'da dizinlenip-dizinlenmediği temeline dayanmaktadır. Araştırma kurumları ve fon sağlayıcılar, açık erişimin zorunlu tutulduğu desteklerde, dizinli dergiler için derginin koşullara uyup-uymadığını (lisans şartları, arşivleme politikaları, vb.) belirlemek için DOAJ'ın sağladığı bilgiyi kullanmaktadır.

DOAJ ayrıca, araştırmacılar ve bilimsel iletişim çalışanları ve açık erişim yayıncılar için temel kaynaktır. DOAJ verisi çoğu kez makale ve bildirimlerde veri kaynağı olarak kullanılmakta ve DOAJ referanslarda sıkça gösterilmektedir.

Finansman

DOAJ sağladığı hizmetlerden herhangi bir ücret almamaktadır ve DOAJ'ın işletilmesi ve geliştirilmesi de tamamen toplum desteğine bağlıdır. Yüzlerce akademik kütüphanenin ve 25'ten fazla ülkeden kütüphane konsorsiyumunun yıllık abonelik ücretleri finansal desteğin %50'sini oluşturmaktadır. Birçok küçük yayıncı küçük katkılarıyla, tüm önemli yayıncılar ve toplayıcılar yıllık sponsorluklar yoluyla DOAJ'a destek olmaktadır. Sponsorluklar gelirin %50'sini oluşturmaktadır. Son yıllarda toplumsal destek yıllık %25 oranında artmıştır. DOAJ'ın finansal bilgilerinin detayı "DOAJ finances from 2013 to 2015" (Infrastructure services, 2015) adlı dokümandan görülebilir.

Kaynakça

- Adams, C. (2015, 5 Mart). Directory of Open Access Journals introduces new standards to help community address quality concerns. Erişim adresi <http://sparcopen.org/news/2015/directory-of-open-access-journals-introduces-new-standards-to-help-community-address-quality-concerns/>
- Budapest Open Access Initiative. (2012, 12 Eylül). Ten years on from the Budapest Open Access Initiative: setting the default to open. Erişim adresi <http://www.budapestopenaccessinitiative.org/boai-10-recommendations>
- The Conversation. (2015, 29 Ekim). African academics are being caught in the predatory journal trap. Erişim adresi <https://theconversation.com/african-academics-are-being-caught-in-the-predatory-journal-trap-48473>
- DOAJ news service news, updates & developments from DOAJ. (2015, 19 Mayıs). Copyright and licensing incompatibility - Part 1. Erişim adresi <https://doajournals.wordpress.com/2015/05/19/copyright-and-licensing-incompatibility-part-1/>
- DOAJ news service news, updates & developments from DOAJ. (2015, 2 Haziran). Copyright and licensing - Part 2. Erişim adresi <https://doajournals.wordpress.com/2015/06/02/copyright-and-licensing-part-2/>
- DOAJ. (2015a, Haziran). Principles of transparency and best practice in scholarly publishing. Erişim adresi <https://doaj.org/bestpractice>
- DOAJ. (2015b). DOAJ API documentation. Erişim adresi. <https://doaj.org/api/v1/docs>
- Elsevier Scopus. (2015, 17 Temmuz). Scopus to launch Open Access indicator for journals on July 29. Erişim adresi <http://blog.scopus.com/posts/scopus-to-launch-open-access-indicator-for-journals-on-july-29#.VayHUK8V7vc.twitter>
- First Nordic Conference on Scholarly Communication in 2002. (2002). Erişim adresi <http://www.lub.lu.se/nscs2002>
- The gold OA landscape 2011-2014. (2015 October). *Cites & Insights: Crawford at Large*, 15(9), 1-73. Erişim adresi <http://citesandinsights.info/civ15i9on.pdf>
- Google Analytics. (2015). Erişim adresi <https://www.google.com/analytics/>
- Inasp. (2015). Journals online. Erişim adresi <http://www.inasp.info/en/work/journals-online/>
- Infrastructure services for open access. (2015). DOAJ finances from 2013 to 2015. Erişim adresi <https://is4oa.org/2015/10/23/doaj-finances-from-2013-to-2015/>
- Infrastructure services for open access. (2016, 22 Mart). IDRC grant to improve OA journals from the Global South. Erişim adresi <http://is4oa.org/>
- Most important benefits of DOAJ. (2013). DOAJ publishers' spring survey 2013. Erişim adresi <https://drive.google.com/open?id=1kuU7N8XS-aZUgSu5XaLoamTd7ZE3buu69fJyYYKFtns>
- ROAD. (2015). Erişim adresi <http://road.issn.org/>
- Science Europe. (2015, 27 Nisan). New science Europe principles on open access publisher services. Erişim adresi http://www.scienceeurope.org/wp-content/uploads/2015/04/270415_Open_Access_New_Principles.pdf
- Sherpa. (2015). Erişim adresi <http://www.sherpa.ac.uk>
- Stenson, L. (2011). The development of Directory of Open Access Journals. *ScieCom info – Nordic-Baltic Forum for Scientific Communication*, 7(1). 1-4, Erişim adresi <http://journals.lub.lu.se/index.php/sciecominfo/article/view/4912>
- Swan, A. (2008). Why open access for Brazil? *Liinc em Revista*, 4(2), 159-172. Erişim adresi <http://revista.ibict.br/liinc/index.php/liinc/article/view/279/166>
- Thomson innovation literature search training manual. (2012). Erişim adresi http://info.thomsoninnovation.com/sites/default/files/assets/literature_training_manual.pdf